

Universitetsstyrelsen
Göteborgs universitet
Box 100
405 30 GÖTEBORG

Tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – av Göteborgs universitet (Svensk nationell datatjänst)

Datainspektionens beslut

Datainspektionen konstaterar att styrelsen för Göteborgs universitet (härefter: Göteborgs universitet) är personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som utförs inom ramen för Svensk nationell datatjänst samt att Göteborgs universitet saknar rättsligt stöd för behandlingen.

Datainspektionen förelägger därför Göteborgs universitet att upphöra med insamling och övrig behandling av personuppgifter i material insamlat inom ramen för Svensk nationell datatjänst.

Redogörelse för tillsynsärendet

Den 31 augusti 2011 inspekterade Datainspektionen personuppgiftsbehandlingen inom ramen för Svensk nationell datatjänst vid Göteborgs universitet (SND). Syftet med inspektionen var att kontrollera vilka personuppgifter som behandlas och hur personuppgifter behandlas vid SND.

Ärendet kompletterades efter föreläggande den 30 mars 2012 med en lista på alla som levererat material till SND, den nyligen framtagna mallen för avtal med de som lämnar in material till SND och exempel på tidigare avtal som ingåtts med de som lämnat in material till SND.

Vid inspektionen framkom bland annat följande

SND:s verksamhet finansieras av Vetenskapsrådet och Göteborgs universitet. Uppdraget att bedriva verksamheten har Göteborgs universitet ansökt om i konkurrens och fått av Vetenskapsrådet. SND ska tillhandahålla material för

forskning och vara ett stöd för forskare genom att underlätta deras tillgång till data. SND samlar in, bearbetar och tillgängliggör material från forskningsprojekt. Det är i dagsläget frivilligt att lämna in material till SND.

SND lämnar ingen information till de personer vars personuppgifter finns i material som lämnas in till SND. Inte heller inhämtar man samtycke från de registrerade eller ansöker om etikgodkännande.

Det finns personuppgifter, både känsliga och inte känsliga, i en del av det material som skickas till SND. Personuppgifterna i det material som SND får in är oftast kodade, ibland finns nyckeln kvar hos avsändaren och ibland skickas nyckeln med.

SDN gör om inlämnat material till en form som gör att det går att spara och återanvända. SND tar emot materialet, bearbetar det, listar det och bevarar det. SND bevarar materialet för att det ska kunna användas för ny forskning, nu eller senare. Hos SND utförs en rad bearbetningar av data som lämnats in, bl.a. genom att metadata skapas och ordnas. SND bevarar, efter att ha bearbetat inlämnat material, materialet för all framtid. Ursprungsmaterialet arkiveras hos avsändaren.

Göteborgs universitet anser sig vara personuppgiftsbiträde och menar att personuppgiftsansvaret för hantering av personuppgifter hos SND i material som lämnats in kvarstår hos den som lämnat in materialet. Göteborgs universitet är dock öppet för att det kan anses vara personuppgiftsansvarigt, i alla fall för vissa personuppgiftsbehandlings i insamlat material. Göteborgs universitet anser sig vara teknisk bearbetare i tryckfrihetsförordningens mening och anser att vid en förfrågan om utlämnande så är det den som lämnat in material som har att fatta ett avslagsbeslut om inte efterfrågat material lämnas ut från SND.

Material kommer in till SND på fil via FTP, dropbox och e-post. Material skickas till SND utan att något avtal tecknats innan. Det finns avtal som tecknats mellan SND och den som lämnat in material och i framtiden ska sådana avtal tecknas i enlighet med en utarbetad avtalsmall.

SND har material från några företag där SND köpt materialet av företagen ifråga. Materialet har köpts in för att kunna spridas för forskning. SDN vet inte om det finns personuppgifter i detta material men tror inte att det gör det.

Vetenskapsrådet har inte varit med och tagit fram de detaljerade riktlinjerna för SND:s uppdrag eller utarbetande av mallavtalet. Det ligger i SND:s

uppdrag att sköta detta. SND:s verksamhet ska nu utvärderas inför nästa 5-års period. Vetenskapsrådet och Göteborgs universitet har tecknat ett 5-årigt kontrakt rörande SND:s verksamhet.

Skäl för beslutet

Personuppgifter som behandlas

En personuppgift definieras i 3 § PuL som all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. Krypterade uppgifter omfattas således av lagen så länge någon kan göra uppgifterna läsbara och därmed identifiera individer. Också sådana i sig anonyma uppgifter som gör det möjligt med s.k. bakvägsidentifikation av en fysisk person omfattas (SOU 1997:39 s. 338). Även kodade uppgifter hos SND är alltså personuppgifter (oavsett om nyckeln finns hos SND eller hos den som skickade in materialet) och detsamma gäller för material där det finns så många variabler rörande en registrerad att det är möjligt att identifiera den registrerade genom dessa s.k. bakvägsidentifiering.

Personuppgiftsansvaret

Rättsregler m.m.

Personuppgiftsansvarig är enligt 3 § PuL den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter, och personuppgiftsbiträde är den som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning.

Datainspektionen har tidigare närmare uttalat sig om vad personuppgiftsansvaret innebär (beslut 2010-07-02, dnr 686-2010): "Vem som bestämmer över ändamålen avgörs genom en bedömning av de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet. Avgörande för denna bedömning är bl.a. varför behandlingen utförs och vem som är initiativtagare till behandlingen. Att bestämma över medlen för behandlingen avser främst att bestämma över de tekniska och organisatoriska medlen för behandlingen, dvs. "hur" behandlingen ska gå till, t.ex. vilka personuppgifter som ska behandlas, vilka tredje män som ska få tillgång till de behandlade personuppgifter och när uppgifter ska raderas."

Olika avtalskonstruktioner där personuppgiftsansvaret preciseras kan beaktas vid bedömningen men det är de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande, dvs. vem eller vilka som faktiskt har bestämt över behandlingen, se s. 92 f, *Personuppgiftslagen – En kommentar*, Öman och Lindblom, 4 uppl. 2011.

Vidare får ett personuppgiftsbiträde endast behandla uppgifter i enlighet med instruktioner från den personuppgiftsansvarige, se 30 § 1 st PuL. Av 31 § 2 st

PuL framgår att det i personuppgiftsbiträdesavtalet ska framgå att personuppgiftsbiträdet bara får behandla personuppgifter i enlighet med instruktioner från den personuppgiftsansvariga och att personuppgiftsbiträdet är skyldig att vidta de åtgärder som avses i 31 § PuL.

Datainspektionens bedömning

Det är Vetenskapsrådet som initierat SND och som tillsammans med Göteborgs universitet finansierar utförandet av uppdraget. Uppdraget utförs därefter självständigt av Göteborgs universitet. SND tar emot materialet, bestämmer om och hur materialet ska bearbetas, listar det och bevarar det för att det ska kunna användas för ny forskning, nu eller senare. Det är spridning av materialet som är det främsta syftet och det syftet har bestämts av SND. Den som lämnar in materialet betalar inte för SND:s bearbetning eller för bevarandet av materialet. När det gäller att lämna ut uppgifter till tredje man ber SND i vissa fall den som lämnat in materialet om tillstånd att lämna ut materialet om inte detta reglerats i avtal mellan SND och den som lämnat in materialet.

I de exempel på avtal som lämnats in av SND framgår inte att SND:s hantering av personuppgifter är begränsad till att endast ske efter instruktion av den som lämnat in materialet. Det framgår heller inte att SND är skyldig att vidta åtgärder enligt 31 § PuL.

Avtalen visar inte på att Göteborgs universitet endast är att betrakta som personuppgiftsbiträde. Enligt Datainspektionens mening innebär dessa exempel på avtal inte att SND:s möjlighet att behandla personuppgifter inskränks till att endast omfatta att behandla uppgifterna för annans räkning i enlighet med instruktioner från dem som lämnat in material till SND.

De omständigheterna att materialet i vissa fall enligt avtal inte lämnas ut till tredje man om inte forskningshuvudmannen som lämnat in materialet godkänner det och att SND enligt avtal inte har arkivansvar eller immateriella rättigheter, medför enligt Datainspektionens mening inte att Göteborgs universitets hantering av personuppgifter i inlämnat material sker för annans räkning och utförs på uppdrag av den som lämnat in materialet.

Vidare framgår av omständigheterna i ärendet att det i praktiken är Göteborgs universitet som bestämmer över ändamålen och medlen för behandlingen.

Sammanfattningsvis anser Datainspektionen därför att Göteborgs universitet måste betraktas som personuppgiftsansvarig för den behandling av uppgifter som görs hos SND.

Den som lämnar in materialet till SND är ansvarig för sin behandling av personuppgifter i materialet innan överlämnandet och för utlämnandet till SND och den som får material från SND är ansvarig för sin behandling av materialet då det lämnats ut.

Personuppgiftsbehandlings förenlighet med PuL

Enligt 9 § PuL får personuppgifter bara samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Ändamålen måste enligt förarbetena till PuL uppges redan när behandlingen påbörjas och får inte vara för allmänt hållna (se prop. 1997/98:44 s. 44 f). Exakt hur detaljerade ändamålen måste vara framgår inte av PuL. Det får i avsaknad av närmare föreskrifter avgöras från fall till fall. Ett annat grundläggande krav enligt 9 § PuL är att personuppgifter som behandlas ska vara adekvata och relevanta i förhållandet till ändamålet med behandlingen och att inte fler uppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen. För att denna bedömning ska kunna göras krävs att ändamålet har en viss grad av precision.

En liknande tolkning av 9 § PuL görs i Vetenskapsrådets rapport "Rättsliga förutsättningar för en databasinfrastruktur", (Vetenskapsrådets rapportserie 11:2010), där det på s. 52 uttalas följande: "Genom de krav som ställs på preciseringar av innehållet och ändamålen med personuppgiftsbehandlings och de bedömningar som ska göras enligt ovan framgår det att det finns förutsättningar i såväl personuppgiftslagen som etikprövningslagen som innebär svårigheter att konstruera en databasinfrastruktur för forskning som innefattar personuppgifter för generella forskningsändamål." Vidare sägs på sidan 114 i rapporten: "En databasinfrastruktur för forskning bygger på massuttag för obestämda syften, vilket står i strid med nuvarande lagstiftnings utformning till skydd för den personliga integriteten."

I SND:s fall är ändamålet framtida forskning där insamlade personuppgifter ska kunna användas för allt som ryms inom detta ändamål. Enligt Datainspektionens bedömning är detta ett allt för opreciserat ändamål för att uppfylla kraven i 9 § PuL.

Den behandling av personuppgifter som sker inom ramen för SND är således enligt Datainspektionens mening inte förenlig med 9 § PuL, vilket innebär att den är otillåten. Det innebär att Göteborgs universitet måste upphöra med insamling och övrig behandling av personuppgifter i material insamlat inom ramen för SND.

Skulle kravet på preciserat ändamål vara uppfyllt måste behandlingen av personuppgifter sedan ha en laglig grund i PuL eller annan lag eller förordning. Behandling av personuppgifter för forskningsändamål som inte innefattar känsliga personuppgifter får ske med stöd av samtycke. Personuppgiftsbehandling inom sådana forskningsprojekt får också genomföras om den är tillåten enligt någon annan grund i 10 § PuL.

När känsliga personuppgifter behandlas för forskningsändamål krävs att det sker med stöd av ett uttryckligt samtycke eller att en etikprövningsnämnd har tagit ställning till och godkänt att behandlingen får genomföras utan samtycke. Datainspektionen kan inte se att något av undantagen för att behandla känsliga personuppgifter i PuL är aktuellt för den personuppgiftsbehandling som sker inom ramen för SND.

Hur man överklagar

Om ni vill överklaga beslutet skall ni skriva till Datainspektionen. Ange i skrivelsen vilket beslut som överklagas och den ändring som ni begär. Överklagandet skall ha kommit in till Datainspektionen senast tre veckor från den dag beslutet meddelades för att kunna prövas. Datainspektionen sänder överklagandet vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm för prövning om inspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt ni har begärt.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Göran Gräslund i närvaro av chefsjuristen Hans-Olof Lindblom, tillsynschefen Erik Janzon och juristen Victoria Söderqvist, föredragande.

Göran Gräslund

Victoria Söderqvist

Kopia till:

1. NN, Svensk nationell datatjänst, Gegerfeltska villan, Box 300, 405 30 Göteborg
2. Personuppgiftsombudet NN, Box 100, 405 30 Göteborg